

Co-funded by
the European Union

ВІДКРИТИЙ ОНЛАЙН КУРС

ФІНАНСОВА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ПУБЛІЧНА ДОВІРА

2026

SNAU

University that
studies life

12.06.2026 15.50 EEST

*Альвіна
ОРЕХОВА*

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

Заняття 10

Майбутнє фінансової доброчесності та суспільної довіри в ЄС

Питання для розгляду

1. Сучасні тенденції розвитку фінансової доброчесності в Європейському Союзі
2. Трансформація суспільних очікувань щодо прозорості та підзвітності бізнесу
3. Майбутнє аудиту та надання впевненості в умовах глобальних змін
4. Роль сталого розвитку у формуванні нової моделі суспільної довіри
5. Виклики та перспективи забезпечення фінансової доброчесності в цифровій економіці
6. Європейський вектор розвитку фінансової доброчесності та суспільної довіри в Україні

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

1. Сучасні тенденції розвитку фінансової доброчесності в Європейському Союзі

Від антикорупційної риторики до системного контролю

Директива ЄС про боротьбу з шахрайством (PIF) та створення Європейської прокуратури (EPPO) – реальна криміналізація порушень бюджету ЄС.

6-та Директива з боротьби з відмиванням коштів (AMLD6) – уніфікація визначень «предикатних злочинів», посилення відповідальності топ-менеджменту (незнання не звільняє).

Тенденція

Перенесення тягара доказування – регулятори частіше вимагають *proactive compliance*, а не просто реагування на інциденти.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

1. Сучасні тенденції розвитку фінансової доброчесності в Європейському Союзі

Кліматична та соціальна доброчесність як нова межа

- **CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive)** – звітність за ESRS (European Sustainability Reporting Standards) обов'язкова для >50 000 компаній з 2024–2028. Аудитор має надавати *обмежену*, а потім *розумну* впевненість щодо нефінансової інформації.
- **CSDDD (Corporate Sustainability Due Diligence Directive)** – обов'язок компаній перевіряти ланцюги постачання на предмет прав людини та екологічних ризиків.

«Доброчесність бізнесу = доброчесність постачальників».

Приклад

Audi та Bosch вже мали претензії через порушення прав людини на субпідрядниках у Казахстані.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

1. Сучасні тенденції розвитку фінансової доброчесності в Європейському Союзі

Цифрова трансформація контролю

DAC8 (Directive on Administrative Cooperation) – автоматичний обмін інформацією про криптоактиви та електронні гроші з 2026 року. Анонімність криптогаманців зникає.

EUDAMED (база даних медичних виробів) – цифрове простежування фінансових потоків у чутливих секторах.

Роль аудитора

Зростання потреби в IT-аудиті та тестуванні алгоритмів комплаєнс-систем.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

1. Сучасні тенденції розвитку фінансової доброчесності в Європейському Союзі

Sanctions compliance як новий фронт

Заморожені активи РФ – вимога до аудиторів перевіряти бенефіціарів навіть у непрямих ланцюгах володіння (>10% via shell companies).

Штрафи

Raiffeisen Bank, Intesa Sanpaolo.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

2. Трансформація суспільних очікувань щодо прозорості та підзвітності бізнесу

Криза довіри до «великої четвірки» та аудиту

Наслідки краху Carillion, Wirecard, Patisserie Valerie – суспільство більше не вірить, що «незалежний аудит» гарантує правду.

Реформа аудиту в ЄС (position paper від EFRAG та ESA)

Пропонується обов'язкова *ротація аудиторів* кожні 5-7 років + заборона неаудиторських послуг для публічних компаній (окрім податків).

Суспільство вимагає *незалежності не лише формальної, але й фактичної*.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

2. Трансформація суспільних очікувань щодо прозорості та підзвітності бізнесу

Від "shareholder value" до "stakeholder accountability"

Трансформація очікувань

Громадяни ЄС хочуть знати:

- Чи платить компанія справедливі податки (public country-by-country reporting – CBCR)?
- Чи не фінансує вона політичні партії опосередковано?
- Чи не використовує країни з низьким рівнем прав людини?

Приклад

Петиція "Right to Audit" – громадські організації вимагають доступу до робочих паперів аудитора у випадках суспільно значущих банкрутств.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

2. Трансформація суспільних очікувань щодо прозорості та підзвітності бізнесу

Прозорість як товар (і ризик)

Викривлення ринку

Компанії, які добровільно публікують податкову стратегію та трансфертне ціноутворення (наприклад, Unilever, Novo Nordisk), отримують *premium довіри*.
Ті, що ховаються – об'єкти бойкотів.

Парадокс

Прозорість знижує можливості для корупції, але підвищує ризик *регуляторного популізму* – коли медіа інтерпретують законні податкові оптимізації як «злодійство».

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

2. Трансформація суспільних очікувань щодо прозорості та підзвітності бізнесу

Роль технологій у формуванні очікувань

DLT (blockchain) для громадського контролю

Експерименти з публічними реєстрами бенефіціарів у Литві та Естонії – будь-який громадянин може перевірити ланцюг власності.

AI-скандал

Суспільство очікує, що аудитори будуть використовувати ШІ для виявлення шахрайства, але не довіряє алгоритмам, які можуть мати упередження (вимога до explainable AI).

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

2. Трансформація суспільних очікувань щодо прозорості та підзвітності бізнесу

Нова соціальна угода: «ліцензія на діяльність» (License to Operate)

Понад 70% опитаних громадян ЄС (Eurobarometer, 2024) вважають, що компанія повинна доводити доброчесність *постійно*, а не раз на рік у звіті.

Наслідки для аудитора

Ми маємо звітувати не лише перед наглядовою радою, але й у доступній формі перед широким загалом.

Аудиторський висновок майбутнього – це *публічний документ із коментарями про системні ризики доброчесності*.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

2. Трансформація суспільних очікувань щодо прозорості та підзвітності бізнесу

Підсумки

Аспект	Традиційний підхід (до 2020)	Майбутнє (2025–2030)
Об'єкт доброчесності	Фінансова звітність, уникнення шахрайства	ESG, ланцюги постачання, кібербезпека, політичні внески
Регуляторний режим	Self-regulation, кодекси етики	Обов'язкова директива, кримінальна відповідальність менеджменту
Суспільні очікування	«Не порушуй закон»	«Доведи, що ти справедливий»
Роль аудитора	Гарант достовірності цифр	Гарант системної доброчесності та публічний експерт

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

3. Майбутнє аудиту та надання впевненості в умовах глобальних змін

Від історичного аудиту до безперервної впевненості (continuous assurance)

Що змінюється?

Традиційна модель «аудит раз на рік за станом на 31 грудня» стає анахронізмом. Бізнес працює в реальному часі, тому суспільство очікує *динамічної впевненості*.

Технологічна основа:

- API-підключення аудиторських програм до ERP-систем клієнта (SAP, Oracle) з можливістю моніторингу транзакцій 24/7.
- Роботизована автоматизація процесів (RPA) для суцільної перевірки первинних документів (раніше вибірка 5-10%).
- Blockchain-верифікація ланцюгів транзакцій без необхідності довіряти третій стороні.

Наслідки для аудитора

Зникнення рутинної роботи (вивантаження, звірка, арифметика). Зростання ролі *аналітика ризиків* та *експерта з налаштування алгоритмів моніторингу*.

Проблема

Регулятори (наприклад, ЕСА) поки не мають стандартів для «аудиту в реальному часі». Як видавати висновок щодо періоду, якщо ти бачиш кожну транзакцію?

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

3. Майбутнє аудиту та надання впевненості в умовах глобальних змін

ШІ в аудиті: помічник чи заміна?

Поточний стан (2024-2026)

Генеративний ШІ (ChatGPT-4o, Claude, спеціалізовані моделі від EY, Deloitte) використовується для:

- Автоматичного читання контрактів (тисячі сторінок за хвилини) – пошук застережень, які впливають на визнання доходу.
- Аналізу природної мови в листуванні менеджменту (пошук індикаторів шахрайства або «тиску на бухгалтерію»).
- Генерації драфтів аудиторських процедур та меморандумів.

Майбутнє (2027-2030):

- Судження на основі ШІ – модель навчається на десятках тисяч попередніх аудитів та пропонує оцінку ризику суттєвого викривлення.
- Детекція аномалій у поведінці співробітників (комбінація фінансових транзакцій, логів доступу, email-метаданих).

Ризики та етичні виклики:

- Галюцинації ШІ – модель може «вигадати» неіснуючі контракти або неправильно інтерпретувати стандарт.
- Упередженість алгоритмів – якщо ШІ навчений на старих аудитах, де пропускали шахрайства, він «нормалізує» ризики.
- Хто несе відповідальність – аудиторська фірма чи розробник ШІ? Суди в ЄС вже готують прецеденти (справа SyRI в Нідерландах як попередник).

Позиція ЄС

Майбутній *Regulation on AI in Financial Services* вимагатиме «пояснюваності» (explainability) ШІ-рішень в аудиті. «Чорний ящик» неприпустимий.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

3. Майбутнє аудиту та надання впевненості в умовах глобальних змін

Кібербезпека як невід'ємна частина аудиторської впевненості

Нова реальність

Кібератака (ransomware, витік даних) може спотворити фінансову звітність радикальніше, ніж помилка бухгалтера. Приклад: *Maersk (NotPetya, 2017)* – збитки \$300 млн, переоцінка активів через знищення даних.

Вимоги ЄС:

- **NIS2 Directive** – зобов'язує компанії мати сертифікованого CISO та проходити незалежний аудит кіберстійкості.
- **DORA (Digital Operational Resilience Act)** – для фінансового сектору: аудит IT-ландшафту, тестування на проникнення (penetration testing) не рідше ніж раз на 3 роки.

Нова компетенція аудитора

Розуміння COBIT, ISO 27001, перевірка *access controls, segregation of duties* в IT-системах, журналів подій (*audit trails*). Без цього неможливо дати впевненість щодо достовірності даних.

Тренд

Поява *гібридних аудиторів* – сертифікати CISA, CRISC стають такими ж важливими, як ACCA або CPA.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

3. Майбутнє аудиту та надання впевненості в умовах глобальних змін

Зміна моделі відповідальності аудитора

Проблема

Суспільство очікує від аудитора *виявлення будь-якого шахрайства*, хоча стандарти (ISA 240) кажуть лише про «розумну впевненість».

Судові прецеденти в ЄС:

- *Німеччина: Wirecard* – аудитор (EY) отримав позов на €1.5 млрд від акціонерів. Суд визнав, що аудитор мав активніше перевіряти підозрілі офшорні баланси.
- *UK*: впроваджено *корпоративну відповідальність аудиторських фірм* (подібно до конструкторських дефектів у продуктах).

Майбутнє (пропозиції Європейської комісії):

- *Пропорційна відповідальність* (proportional liability) замість солідарної – аудитор відповідає лише за свою частку провини.
- *Капси на відповідальність* (caps) – але суспільство це критикує як «індульгенцію для недбалості».
- *Обов'язковий аудиторський комітет* в кожній публічній компанії з правом вето на призначення аудитора.

Висновок

Аудитор майбутнього – це не просто «підписант», а *фідуціар суспільної довіри* з реальними ризиками втратити ліцензію, фірму та свободу.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

4. Роль сталого розвитку у формуванні нової моделі суспільної довіри

ESG як новий стандарт «добročесності»

Зсув парадигми

Якщо раніше «фінансова доброчесність» означала «не кради», то тепер – «не шкодь планеті та людям».

Соціологічні дані (Eurobarometer, 2025):

- 78% громадян ЄС готові бойкотувати компанію, яка порушує ESG-стандарти.
- 82% інвесторів (включно з великими пенсійними фондами) враховують ESG-рейтинг у рішеннях про капітал.

Юридичний тиск

CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) робить ESG-звітність *обов'язковою*, а не добровільною. Це не "greenwashing", це *statutory reporting*.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

4. Роль сталого розвитку у формуванні нової моделі суспільної довіри

ESRS стандарти: що саме перевірятиме аудитор?

EFRAГ розробив 12 стандартів ESRS (European Sustainability Reporting Standards), згрупованих у три блоки:

E (Environmental)

E1 (клімат), E2 (забруднення), E3 (вода та морські ресурси), E4 (біорізноманіття), E5 (циркулярна економіка).

S (Social)

S1 (власна робоча сила), S2 (працівники в ланцюзі створення вартості), S3 (постраждалі громади), S4 (споживачі та кінцеві користувачі).

G (Governance)

G1 (корпоративне управління, управління ризиками, внутрішній контроль, бізнес-етика, податкова доброчесність).

Ключовий момент

Стандарт **G1** прямо вимагає розкриття *податкової стратегії, політики щодо хабарів та корупції, процедур захисту прав людини*. Це прямий місток між «класичною» фінансовою доброчесністю та ESG.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

4. Роль сталого розвитку у формуванні нової моделі суспільної довіри

Аудит ESG: виклики для професії

Рівень впевненості:

2024-2026

Обмежена впевненість (limited assurance) – аналог аналітичних процедур, менше тестування деталей.

2027-2029

Розумна впевненість (reasonable assurance) – такий самий рівень, як для фінансової звітності. Потрібні суцільні перевірки, тести контролів, фізичні інспекції.

Які саме процедури:

- Перевірка даних лічильників викидів (Score 1, 2, 3) – чи правильно калібровані, чи не маніпулюють.
- Аудит ланцюгів постачання (CSDDD) – перевірка контрактів з постачальниками в країнах з низьким рівнем прав людини.
- Верифікація «зелених» облігацій (green bonds) – чи справді гроші пішли на задекларовані екопроекти.

Дефіцит компетенцій

Традиційні аудитори не знають, як перевірити біорізноманіття або соціальні програми. Потрібні *міждисциплінарні команди* (екологи, соціологи, юристи з прав людини). Ринок платить премію 30-50% за ESG-аудиторів.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

4. Роль сталого розвитку у формуванні нової моделі суспільної довіри

Зелений комплаєнс: нові ризики для бізнесу

Типові порушення (прецеденти 2024-2025):

- *Greenwashing* – компанія заявила про «вуглецеву нейтральність», але купила дешеві сумнівні карбонові кредити (справа Delta Air Lines, штраф від EU).
- *Соціальний greenwashing* – компанія звітує про «права людини», але субпідрядник у Бангладеш використовує дитячу працю (справа H&M, позов від ЄК).
- *ESG-шахрайство* – підробка даних про переробку відходів (справа TotalEnergies в Нідерландах).

Наслідки

Штрафи до 5% річного обороту (за аналогією з GDPR), публічне ім'я та сором (naming and shaming), виключення з тендерів ЄС.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

4. Роль сталого розвитку у формуванні нової моделі суспільної довіри

ESG як драйвер суспільної довіри

Компанії з високим ESG-рейтингом (MSCI, Sustainalytics) мають на 18-25% нижчу вартість капіталу (перевірено на даних STOXX Europe 600).

Механізм довіри:

- Прозорість → передбачуваність → довіра.
- Коли компанія публікує правдиві ESG-дані, ринок бачить, що вона нічого не приховує → ефект «відсутності поганих сюрпризів».

Парадокс - компанії з поганими ESG-показниками (наприклад, вугільні шахти) можуть мати вищу довіру, якщо вони чесно звітують про шкоду та показують план переходу. Прихована шкода – це завжди втрата довіри.

Фінансова доброчесність + ESG = холістична довіра:

- Стара модель: «Чи правдиві цифри у звітності?»
- Нова модель: «Чи правдиві цифри, і чи справедливо ці цифри зароблені?»

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

4. Роль сталого розвитку у формуванні нової моделі суспільної довіри

Підсумок

Вимірювальний аспект	Минуле (до 2020)	Сьогодення (2024-2026)	Майбутнє (2030+)
Об'єкт аудиту	Фінансова звітність	+ ESG, кібербезпека, ланцюги постачання	+ Алгоритми ШІ, біорізноманіття, права людини в реальному часі
Періодичність	Раз на рік	Безперервний моніторинг (continuous)	Аудит «за запитом» суспільства
Інструменти	Вибірка, Excel, аналітичні процедури	RPA, API, ШІ-аналіз контрактів	Розподілені реєстри, автоматичне тестування 100% транзакцій
Відповідальність	Перед акціонерами та радою директорів	Перед регулятором (EPPO, ESMA, EBA)	Перед суспільством (public interest warranty)
Ключова компетенція	Знання GAAP/IFRS, бухгалтерія	+ IT-аудит, кібербезпека, ESG-стандарти (ESRS)	+ Етика ШІ, соціологічні методи, кліматична наука
Суспільна довіра	Автоматична (через ліцензію)	Умовна (потрібно доводити кожний звіт)	Крихка (один скандал – втрата довіри на роки)

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

5. Виклики та перспективи забезпечення фінансової доброчесності в цифровій економіці

МіСА як перша глобальна спроба врегулювати криптоактиви

МіСА (Markets in Crypto-Assets Regulation) – це перший у світі комплексний регуляторний фреймворк для криптоактивів, який створює єдині правила для всіх 27 країн-членів ЄС.

Набула чинності поетапно:

- **30 червня 2024 року** – положення щодо стейблкоїнів (asset-referenced tokens та e-money tokens)
- **30 грудня 2024 року** – повне застосування для інших криптоактивів та постачальників послуг
- **1 липня 2026 року** – кінцевий термін перехідного періоду. Після цієї дати жоден CASP (crypto-asset service provider) без ліцензії МіСА не може працювати в ЄС

Ключові вимоги для CASP:

- Безперервний моніторинг транзакцій (continuous transaction monitoring).
- Повна програма CDD (customer due diligence) – ризик-орієнтований онбординг, посилена перевірка високоризикових клієнтів.
- Подання SAR/STR (suspicious activity/transaction reports) до національного FIU.
- **Travel Rule (TFR)** – збір та передача даних про відправника та отримувача для *кожної* криптотранзакції без мінімального порогу

Проблема подвійного ліцензування (EMT): Для електронно-грошових токенів (EMT) CASP може потребувати *одночасно* ліцензії МіСА та ліцензії платіжної установи згідно з PSD2. Це створює подвоєння вимог до капіталу (як мінімум €250 000 постійного капіталу при додаванні платіжних послуг)

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

5. Виклики та перспективи забезпечення фінансової доброчесності в цифровій економіці

Криптоскандали як доказ необхідності регулювання

Кейс Zondacrypto (Польща, 2026)

Найбільша польська криптобіржа збанкрутувала, завдавши збитків на **350 млн злотих (~€83 млн)**.

Кількість постраждалих – близько **30 000 осіб**.

Причина

Біржа працювала під естонською ліцензією, поза прямим регуляторним впливом Польщі. Регулятор (KNF) не мав важелів для оперативного втручання.

Наслідки

Супервайзорська рада подала у відставку через «системний збій основ управління» та «матеріальні невідповідності між публічними заявами, операційною реальністю та інформацією, наданою менеджментом».

Висновок для аудитора

Регуляторний вакуум – це найгостріший ризик для споживачів. Міграція CASP до юрисдикцій з мінімальним наглядом створює ілюзію безпеки там, де її немає.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

5. Виклики та перспективи забезпечення фінансової доброчесності в цифровій економіці

DORA: цифрова операційна стійкість як нова межа доброчесності

DORA (Digital Operational Resilience Act) - Регламент ЄС, який набрав чинності в січні 2025 року та встановлює єдині вимоги до ІКТ-ризик-менеджменту для всіх фінансових установ, включаючи CASP.

Ключові вимоги:

- Реєстрація та класифікація інцидентів - повідомлення регулятора про серйозні ІКТ-інциденти в стислі терміни.
- Тестування цифрової операційної стійкості - включаючи тести на проникнення (penetration testing) та аналіз вразливостей.
- Управління ризиками ІКТ-третіх сторін - посилений нагляд за хмарними провайдерами та іншими ІКТ-постачальниками.
- Нагляд за критичними ІКТ-постачальниками - 19 постачальників (включно з Equinix, Google, AWS, Microsoft) перебувають під прямим наглядом європейських фінансових органів.

Практичний виклик

Лише **2%** організацій у світі впевнені, що зможуть відновити критичні дані та відновити операції протягом 24 годин після значного інциденту. Для багатьох відновлення триває дні, що несумісно з вимогами DORA

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

5. Виклики та перспективи забезпечення фінансової доброчесності в цифровій економіці

Цифровий євро: нова публічна платіжна система

Статус

Євросистема перебуває у фазі підготовки (preparation phase). Якщо законодавці ухвалять регламент у 2026 році, готовність до випуску може бути досягнута близько **2029 року**.

Дизайн та суперечки

Академічний аналіз пропозиції Комісії виявляє серйозні недоліки:

- *Обмеження функції збереження вартості:* жорсткі ліміти на зберігання цифрових євро, відсутні у будь-яких інших формах грошей.
- *Проблеми конфіденційності:* конфіденційність залишається порівнянною з поточними приватними платіжними системами; зберігаються занепокоєння щодо потенційної повторної ідентифікації користувачів на центральному рівні.
- *Використання пропрієтарного (а не відкритого) програмного забезпечення:* підриває конкуренцію, інновації та довіру.

Виклик для комплаєнсу

Цифровий євро вимагатиме банківського рівня контролю, орієнтуючись на масову зручність – і саме в таких умовах процвітають шахраї (висока кількість транзакцій, низький тертя, соціальна інженерія в масштабі).

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

5. Виклики та перспективи забезпечення фінансової доброчесності в цифровій економіці

PSD3/PSR та боротьба з шахрайством

Нові правила гри

Переглянута платіжна реформа ЄС (PSD3/PSR) переміщує боротьбу з шахрайством з категорії «найкращих зусиль» у **прескриптивні очікування**.

Ключові зміни:

- *Verification of Payee (VoP)* – обов'язкова перевірка отримувача перед виконанням платежу.
- *Зсув санкційного контролю* від перевірки транзакцій до регулярного скринінгу клієнтів.
- *Мито на миттєві платежі* – «миттєво» усуває часовий буфер, на який покладалися традиційні контрольні механізми. Виявлення шахрайства, попередження клієнтів, логіка скринінгу – все має працювати в реальному часі.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

5. Виклики та перспективи забезпечення фінансової доброчесності в цифровій економіці

Проблема «золотого покриття» (gold-plating) MiCA

Ситуація в Польщі (станом на травень 2026)

Польща залишалася єдиною великою країною ЄС без імплементаційного закону MiCA. Президент двічі ветовав урядові законопроекти.

Надмірне регулювання

- Урядові законопроекти пропонували:
- Щорічні наглядові збори, розраховані на *загальний дохід* (а не прибуток), що є непропорційним.
- Адміністративне замороження крипторахунків до 6 місяців *без попереднього судового дозволу*.
- Кримінальну відповідальність за формальні порушення (до 5 років ув'язнення).

Попередження ESMA (17 квітня 2026)

Після 1 липня 2026 року будь-який суб'єкт, який надає крипто-послуги в ЄС без ліцензії MiCA, діятиме в *порушення законодавства ЄС* – незалежно від того, чи прийняла держава-член імплементаційне законодавство.

Урок для України

Угорщина вже отримала провадження про порушення від Європейської Комісії (INFR(2025)2174) за «золоте покриття» MiCA. Надмірне регулювання є таким самим бар'єром, як і його відсутність.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

6. Європейський вектор розвитку фінансової доброчесності та суспільної довіри в Україні

Гармонізація з MiCA: безальтернативний шлях

Чому це важливо?

Станом на 2026 рік MiCA є глобальним стандартом для крипторегулювання. Для України, яка прагне до членства в ЄС, імплементація MiCA – це питання *технічної спроможності* та *політичної волі*.

Вузькі місця для України:

- Визначення компетентного органу (НБУ або НКЦПФР?).
- Запровадження Travel Rule для всіх криптотранзакцій.
- Розбудова спроможності FIU для аналізу криптотранзакцій та обміну інформацією з європейськими партнерами.
- Уникнення «золотого покриття» – українське законодавство не повинно додавати надмірних обтяжливих вимог понад MiCA, щоб не створювати перешкод для європейського бізнесу.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

6. Європейський вектор розвитку фінансової доброчесності та суспільної довіри в Україні

DORA та кіберстійкість фінансового сектору

Стан в Україні

Банківська система України вже пройшла стрес-тести в умовах війни, що є безпрецедентним випробуванням операційної стійкості.

Напрямки наближення до DORA:

- Вимоги до управління ІКТ-ризиками (аналогічні Положенню НБУ про організацію системи кіберзахисту).
- Обов'язкове тестування на проникнення та аналіз вразливостей для критично важливих об'єктів фінансової інфраструктури.
- Нагляд за ІКТ-постачальниками (хмарними сервісами, ЦОД), особливо тими, що мають російське коріння або зв'язки.

Унікальний контекст

Санкційні ризики та ризики пов'язаних осіб в Україні значно вищі, ніж у ЄС. Аудит доброчесності має враховувати не лише стандартні фінансові ризики, але й ризики національної безпеки.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

6. Європейський вектор розвитку фінансової доброчесності та суспільної довіри в Україні

Боротьба з відмиванням коштів (AML/CFT)

Прогрес України

Оновлення Податкового кодексу щодо обміну податковою інформацією (CRS), прийняття законів про валютний нагляд та фінансовий моніторинг.

Розбіжності, які потребують усунення:

- Повна імплементація 5-ї та 6-ї Директив ЄС з боротьби з відмиванням коштів (AMLD5, AMLD6).
- Створення єдиного реєстру бенефіціарних власників із публічним доступом (з урахуванням обмежень воєнного часу).
- Запровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб за корупційні правопорушення (вимога ЄС).

Практичний виклик

Подвійний комплаєнс. Український бізнес, який працює з європейськими партнерами, вже мусить відповідати європейським стандартам. Завдання держави – зробити так, щоб національне законодавство не створювало додаткових суперечностей.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

6. Європейський вектор розвитку фінансової доброчесності та суспільної довіри в Україні

Корпоративна доброчесність та ESG

Європейський тренд

CSRD та CSDDD змінюють правила гри. Європейські компанії зобов'язані перевіряти свої ланцюги постачання на предмет прав людини та екологічних ризиків.

Можливості для України:

- Українські компанії, які є постачальниками для європейського бізнесу (агросектор, ІТ, легка промисловість), можуть отримати *конкурентну перевагу*, якщо добровільно впровадять ESG-стандарти та пройдуть незалежний аудит.
- Навпаки, ігнорування ESG стане *торговельним бар'єром* – європейські покупці будуть змушені відмовитися від контрактів з постачальниками, які не можуть підтвердити доброчесність.

Ризик "експорту" корупції

Якщо українська компанія сплачує хабарі в Україні, але продає продукцію в ЄС, це створює ризик для європейського покупця згідно з CSDDD. Український аудитор має бути готовий до перевірок такого роду.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

6. Європейський вектор розвитку фінансової доброчесності та суспільної довіри в Україні

Публічні фінанси та довіра

Управління міжнародною допомогою

Україна є найбільшим отримувачем міжнародної фінансової допомоги. Вимоги до прозорості використання цих коштів – безпрецедентні.

Роль аудитора

Рахункова палата України та внутрішні аудитори мають працювати за стандартами, визнаними ЄС (INTOSAI, IFAC). Звіти про використання допомоги мають бути доступними, своєчасними та верифікованими.

Цифровізація контролю

Прозорро, е-декларування, е-ТТН – українські цифрові інструменти контролю є передовими навіть за європейськими мірками. Їхня подальша інтеграція з європейськими системами (наприклад, EUDAMED для медичних виробів) може стати моделлю для інших країн-кандидатів.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

6. Європейський вектор розвитку фінансової доброчесності та суспільної довіри в Україні

Дорожня карта для України

Пріоритет	Дія	Термін орієнтовно
1. Імплементация MiCA	Прийняття закону про криптоактиви, визначення регулятора, запуск ліцензування CASP	2026-2027
2. DORA-ready	Оновлення вимог до ІКТ-ризик-менеджменту фінустанов (аналог DORA)	2026-2027
3. AML/CFT	Повна імплементация AMLD5/6, посилення спроможності FIU	2027
4. ESG-звітність	Розробка національних рекомендацій (за ESRS), пілотний аудит	2027-2028
5. Sanctions compliance	Автоматичний обмін інформацією про санкційні ризики з ЄС (DAC8)	2028

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

6. Європейський вектор розвитку фінансової доброчесності та суспільної довіри в Україні

Підсумок

Аспект	Традиційний підхід (до 2020)	Сьогодення (2024-2026)	Майбутнє (2030+)
Об'єкт аудиту	Фінансова звітність	+ ESG, кібербезпека, криптоактиви, ланцюги постачання	+ Алгоритми ШІ, цифрова ідентичність, біорізноманіття
Періодичність	Раз на рік	Безперервний моніторинг (continuous) + аудит за запитом	Аудит «в реальному часі» (real-time assurance)
Регуляторний простір	Національний	+ Європейський (MiCA, DORA, CSRD, PSD3)	Глобальна взаємодія стандартів (EU-USA-UK)
Ключові ризики	Шахрайство, помилки	+ Кібератаки, санкції, greenwashing, крипто-відмивання	+ Ризики ШІ, цифровий тоталітаризм, «золоте покриття»
Відповідальність аудитора	Перед акціонерами	Перед регулятором та суспільством	Кримінальна та персональна (за аналогією з DORA/NIS2)
Суспільна довіра	Автоматична	Умовна (потребує постійного підтвердження)	Крихка та швидкозмінна

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!!!

ВЕБ СТОРІНКА проекту	https://projects.snau.edu.ua/eustrust/
Команда проекту	https://projects.snau.edu.ua/eustrust/proiekt-ta-komanda/komanda-proiektu/